

EL PUNY

Desenari porta-veu de l'Associació "Minerva,"
Defensor dels interessos morals i materials d'Artá i sa comarca

Redacció i Administració

Quatre Cantons, C. 4. Artá

Any II

Dels treballs publicats no són responsables els autors

N'os tornen els originals

Artá, (Mallorca) 23 de Agost de 1918

P R E U S

Espanya: Trimestre 0'75 Ptas.

Aony. . . . 3'00

Estranger Doble

Se paga
a la
bastreta

Núm. 49

Rerum Novarum Del estat actual dels Obrers

XVI

Vertader destí de la vida present

37—La obediència an aquestes lleis *no es ver que bastaria ella sola per llevar la forsa i acabar amb les causes d'aquesta lluita?* Però l'Església ensenyada i guida per Jesucrist, aspira a quelcom més gran; es a dir; ordena colca cosa més perfecció i amb això pretén ajuntar amb intima unió i amistat una classe amb altra. Entenere io que son en ventut i estimar en lo que vertaderament valen les coses del mon, es impossible si no se posen els ulls de l'ànima en l'altra vida, que no tendrà fi; si se lleva aquella vida, s'acabara immediatament el concepció i vertadura noció del be, i fins se convertira aquest univers en un misteri inexplicable a tota investigació humana. Així, i so, lo que del magisteri de la naturalesa mateixa hem après es tanbe dogma de la te cristiàna, en què se tornamema principalment la rao i tot l'esser de la Religio, això es, que quant surguem a aquesta vida, llavores hem de comensar veraiement a viure. Perque Deu no va crear al homon per aquestes coses frágils i passatges, sino per les celestials i eternes; ni nos va dar la terra per habilitació perpètua, sinó per toc de desferro. Tenir abundo o passar freatura de riqueses i de les demés coses que s'anomenen bens, res hei importa per la benaventuransa eterna; lo que importa més que res es l'us que taixem d'aquests bens. Les varies penalitats de qu'està com a teixida la vida mortal, no les lleva jesucrist amb sa copiosa redenció, sinó que les converti en incentius de virtuts i materia de mereixer, de tal manera que cap dels mortals pot arribar als bens eternals si no es caminant per sobre de les sanguinoses peijades de jesucrist. Si hi sufrim també reuriurém amb ell. ¹⁰ Sufrint, ell voluntariament treballis i penes, d'una manera admirable trempá la forsa d'aquests mateixos treballs i penes; i no sois amb seu exemple, sino amb sa gracia i amb l'esperansa que nos posa al devant, d'un premi etern, feu mes

fàcil el sufrir dolors: *Perque lo qu'qui es per noltros d'una tribulació momentanea i llenguera, producie en noltros d'una manera maravilhosa un pes etern de glòria.* ⁽²⁾

València resurgeix

Durant la xafagor d'aquest estiu, en les hores més pesaroses de la tarda, quant hom se sent enervat per la pesantor de la basca reinant, se continuò tot alegroi si de l'ort veiat li arriba una alegria de ventilof perfumat amb la naire de fruita qui madura.

Així ho es estava de confortadora, p'els qui predican el resorgiment de l'esperit mallorquí, i mos sentim apesarrats per la calma bascosa que des Mallorca s'in respira l'alegria vivificant, que inesperadament nos ha arribada de la nostra Ciutat del Túria.

El molt digne batle d'aquella Ciutat don Fausti Valentín, amb gest qui l'honorà en gran autissim, ha presentada a l'Ajuntament, i aquest l'ha presa en consideració, una proposició encaminada a l'expendit de la nostra llengua, en el sentit de que en totes les escoles municipals s'ensenyi de llegir i escriure el valencià, i que les subvencionades per l'Ajuntament, per poder seguir cobrant la subvenció, hauran de acreuir que en elles s'incorra també aquesta enseyança.

Aquest fet, es estat objecte de moltes discussions entre els elements de la política vella de València, i de la reprovació del cap dels republicans Sr. Azzati, lo qual ha donat lloc a la dimissió del referit batle. Però, el sol fet de que en un Ajuntament com aquell, d'una Ciutat que sempre havíem cregut acastillanada, pugui haver prosperat una propostió tant radical, vol dir qu'el treball de renovació de part dels nous elements autonomistes es estat intensissim i persistent.

An aquest treball se deu, qu'avui moreixen an aquella Ciutat, institucions de pura saba valenciana qu'estan transformant completament el seu ambient polític i social. Avui ja no es sois l'antiga associació del «Rat Penat», qu'ostenta la bandera del nacionalisme valencià, sinó que hi ha alta institucions de força insospitada com: «Unió Valencianista», «Jo-

ventut» «Agrupació Escolar» i «Nostra Parla», qu'estan fent un intensissim treball cap a reconquistar València a l'esperit i la llengua del Rei En Jaume.

I el poble Valencià, com ha sentit vibrar la flota més intima del seu esser, e-hi respon gallardament, s'hi troba totalment identificat, com demostrà fa poc amb la popular manifestació d'adhesió al digna batle senyor Valentín que fou la més entusiasta que dins València s'ha celebrada en aquesta època, en la que fou constantment aclamat p'el públic valencià que veia sols en ell la figura del batle popular sostenidor de la vera bandera de la patria valenciana.

Els qui seguim el desvetllament natural de totes les regions de parla catalana, creiem per les tentatives que s'han fetes en aquest sentit dins Mallorca, que la nostra illa havia de ser la segona en conseguir-l'ho, integralment, mes veim amb recançà com adormits als ramors de la mar blava que mos circonda, deixam que nos passin al devant les demés regions i nos quedam aferrats sempre a la roca, intoxcats per la metxina de la política centralista qu'hem respirada tant de temps.

Quant serà que amollaré les amarrades, issarem veles, i nos unirem a l'esquadra nacionalista que va a la reconquesta de tot el reialme que blasmó el Conqueridor?

A. F.

RECEPTA

per curar insomnis, uulgo desvetllaments

De bona salut	77 grams.
D'extracte de bona conciencia	90
De cumpliment exacta de ses obligacions	17
D'amistat amb tothom	21
De menjuda bona i sensilla per sopar	99

Tot això se mescla be. De seguida se posa es pacient dins el lit, amb un bon matalás—si n'hi ha dos, millor—posant-sé damunt una bona cotonada, una fllassadeta falaguera o un simple llençol, segons s'estació, i tancarà bé es quarto a fi de que no puga sentir vents, trons, guitarres... ni asca

D. Rafel Q. Blanes

— METJE —

Enterat de que s'ha escampat p'el poble, la noticia de que ell no admet partits, fa present an el públic d'Artà que s'ha establít amb les mateixes condicions d'abans, això es, admet partits i tendrà sempre el seu despaix ubert per ben servir en el públic en el carrer del Sol, núm. 5.

amb dues potes, d'aquells qui se passen per la vila en guardies, en sa nit, i tenen sa curolla, per esser més graciosos, de bramar.

Es remei, me diu qui l'ha provat qu'es de lo més eficàs i fins e-hi afegeix qu'es infalible.

No obstant, aquest, tant bo com és, té també un gran «emperó». I es, que deixarà casi sempre de produir els seus bons efectes en ses personnes siglents:

1.er En ses que tenen sa sogra renouera sobre tot si es jove, robusta i te bons bra-vons.

2.on En ses qui han sopat d'ous nials, saragates, rabietes, o qualsevol altra cosa igualment mala de pair.

3.er En ses qui s'estimen més dues festes qu'n dia feiner, o qui en lloc de menjar de sa ganancia, menjen de sa substància

4.ter En ses qui se fan llegir sa planeta creuen en bruixeries

5.nt En sos «polls» i «polles» qu'adoren la diosa Moda i li corren sempre darrera.

6. En ses qui maldament no patesquen de s'alé curt, han de pujar moltes vegades s'escala de's jutjat.

7. En ses qui han escampat molta tinta damunt pagars.

8. En ses qui per examens, per amor o per lo que sia han travalat amb una carabassa.

A tots els demés assegura que ferà un bon efecte sa recepta que dona avui a sa publicitat, per veure d'aliviar a tants qui patexen d'es crudil mal de no poder dormir, es qui la va inventar i n'ha fet molt d'us.

Un metge dormidor.

Avicultura

Mo'l arçat es el consej que Pagès vos dona en el número de LLEVANT de dia 23 de Juny, per conseguir major posta i qualitat dels ous en les galmes; pero jo, més radical encara, vos aconsey que uniqueu al consej de Pagès aquest altre.

Seleccionala la rassa

No totes les gallines tenen les mateixes qualitats per produir ous, sino que n'hi ha que resoblén a les altres i encara de dins la mateixa rassa n'hi ha de més ponadores que les demés.

Una gallina, per voltros agricultors mallorquins ha de tenir precocitat, rusticitat, poca propensió a quedar lloca, ha de ser pasturada i grata etc., dins el nostre clima s'hi ha de trobar bé, ha de ser ponadora de 120 ous per any lo mesos, i que relativament menjí

por, encara que menjant a bastament.

Es l'Avicultura una rama de l'Agricultura estudiada per molt pocs i resulta que casi se cria sense donars'en conta, es a dir, sense prestar-li s'atenció que se mereix; i a pesar de tot això, es una de les industries que més diners entra a Mallorca.

Paga, idó, tractar-la i cuidar-la d'una manera racional, conforme aconselia la ciència moderna i la pràctica escrupulosament observada.

Si la direcció de LLEVANT me cedeix un poc d'espai cada més, jo me compromet a divulgar la manera com hem de tractar les gallines, conforme aconsellen les modernes ensenyances de l'avicultura racional. Procurred espresar-ho de la manera més sensilla a fi de que sia entès dels conradós i també de *ses madones de possessió* que a Mallorca són les qui cuiden l'avità.

Si vos plau, si acceptau el meu petit oferiment i la direcció de LLEVANT me reserva unes columnes de sa simpàtica publicació Illevantina, vos aniré familiarisant en l'avicultura moderna i vos aconsellaré segons ella i lo que la pràctica en molts anys m'ha ensenyat treviant en mitx d'el camp, en una possecció ensenyant rases estranjeress de gallines qu'he anat reemplassant per altres fins a lograr el meu fi.

El mon avicol té clasificades les gallines segons les seves qualitats i te un patró per cada rassa que li diuen *Standart* i an el qual adoptarse tots aquells que se preocupen per l'avicultura.

El mon avicol, ha admirat i aplaudit, concedint-li el títol de *reina de ses ponadoras*, a una gallina ben nostra qui els inglesos i nord-americans perfeccionaren i que avuy la presenten com de les més ponadores del mon, amb so nom de *Minorgue*.

Poques ne quedan a Mallorca de gallines veraderament mallorquines; lo que hi ha son gallines entremesclades d'altres rases que degenerades no arriben una amb altre, a fe de 100 ous cada any; s'acosten més a 80 que a 100.

Nesesitam, idó transformar els nostros galliners i posar-hi gallines que en so mateix menjar fassin de 120 ous en amunt.

Sa nostra mallorquina seleccionada mos ferà 120 ous, si cuidam d'alimentar-la en una alimentació adequada, dada diariament a la mateixa hora la tenim ben instalada i duim netedat dins el galliner.

En el número vinent, vos daré es patró de sa mallorquina.

L'amo de sa clasta

La millor policia

Aqueixa quinzena passada, estarem a punt de trobar-nos en un greu conflicte per la falta de ferines. El poble, alarmat davant la perspectiva de fam pròxima, corria d'aquí i d'allà cercant farina i blat que se demenava a uns preus exorbitants. Venturosament l'alarma fou passatjera i dins breus dies la cosa se normalisà.

Mes, el fet en si no deixa de ser una llisso altament profitosa, ja que la perspectiva del poble sense pa, pot veurer-se realitat qualsevol dia si se continua fent el contrabando de comestibles descaradament com fins fa poc i n'hi ha qui volen suposar, qu'ara mateix.

Hi ha gent poc escrupulosa, que consentiria veure sufrir fam al poble con tal de ferells el gran negoci; altres qui per una granadeta de monedes, que no els-e treu de la miseria, consenten a aider i ocultar als malfactors qui ambarquen lo que la llei prohibeix i el poble necessita per la seu alimentació.

No som noltros els primers qui donam la veu d'alerta davant el fet d'embarcar-se els comestibles necessaris per la alimentació del poble. Periodics de Ciutat i de Felertx s'han ocupats de lo mateix i fins n'hi ha qui amanagen amb citar noms si es precis i casos concrets perque l' poble sapiga qui son els qui li condemnem a una fam pròxima e inevitable si continuen les coses per aquest camí. Dins Artà hi corren rumors, no sabem fins ah a quin punt verídiques d'embarcs de contraband, i de vendes groses a prens a tissims; no sempre se pot fer cas de veus volanderes, però seria hora de que tots i cada un mos constituisssem en vigilants espies per denunciar al qui, p'el nostre mal pròxim, entre gás el blat, que necessitam a nacions, extranjeres.

El govern ha publicat lleis, fa els medis possibles per ferles cumplir, mes els qui volen sempre troben manera de butlar-les i l'únic qui pot i deu interesar-se perque es cumplisquen es el poble, que te uis a mils de mils i si vol pot trobar als infractors.

Es hora, ido, de fer el cap viu, sinó prest en tocarem les consequencies.

FLAMA,

CORRESPONDÈNCIA

L'AMO DE SA CLASTA. I ben content que mos feis amb aquests articles vostros d'avicultura. Tot lo que sia profitós es admés per noltros. Escriviu-ne molts i fora por. — Vos agraiam les inmerescudes frases laudatories que mos dedicam.

DOCTOR CENTENO. — Esperam la vostra segona Crònica gaditana que mos teniu promesa. No vos descuidieu.

LA VEU DE MALLORCA. — Sempre hem enviat el canvi, però tenia encara el nostre administrador la vostra d'edició antiga,

BIBLIOTECA DE MINERVA

Aqueixa biblioteca va cresquent a poc a poc, com escau a totes les nostres obres, però no s'atura. Creix per l'impuls que li dona la Junta Directiva i al mateix temps

S'ha posada a la venta l'obra dramàtica en 2 Actes i en vers

Aben-Amar

El producte íntegre de sa venta s'entregarà a l'hospital d'aquesta vila.

Demanau-la a la LLIBRERIA DE FERRER I SUREDA, Quatre Cantons, 31 Plassa, 2

per l'ajuda material de persones interessades p'el bé d'Artá.

Seguit, seguit se van rebent donatius o depòsits de llibres els quals l'aumenten i l'avalen i si avui es encara petita pot amb el temps fer-se important.

Dues de les persones que en aquests darrers temps han contribuït amb donatius de llibres a fer créixer la Biblioteca esmentada han estats els benemèrits artanencs Mossén Francesc Sureua Blanes i D. Llorens M. Joy Pastor. Perque serveixi d'exempla a tants altres bons artanencs que podríen si compren-guessen el profit que poden donar al poble d'Artá volem publicar per ells credits, que son:

Donatius de Mossen Francesc Sureda

- 1—La dinastia de Mallorca por Guilleme Carbonell.
- 2—San Francesc. Volum XV de Obres Completes de Mossen Jacinto Verdaguer.
- 3—Lo somni de Sant Joan. Volum VI de les mateixes obres.
- 4—La Figida a Egipte. Volum XI de les mateixes.
- 5—Al cel. Volum XXIII de les mateixes obres.
- 6—Letania de La Virgen per Francisco Luis de Rites.
- 7—Compendio de la Vida del Bienaventurado Ramón Lull per D. G. M. T.
- 8—Constitución y Reales Ordenes por el Dr. D. José Miralles y Sbert.

Donatiu de D. Llorens M. Joy

- 1—El Estado y la dignidad personal por P. J. Proudhón.
- 2—El Tesoro de los humildes por M. Matterlinck.
- 3—Los infiernos de París, por Juan B. Enseñat.
- 4—Los hijos del Capitán Grant por Julio Verne 1.ª part.
- 5—Los hijos del Capitán Grant por id. se-gona part.
- 6—Los hijos del Capitán Grant por id. 3.ª part.
- 7—La Jangada por Julio Verne.
- 8—El Alma de Pedro por Jordi Ohnet.
- 9—La Moral en acción por Benjamin De-lenssart.
- 10 i 11—Amalia, 1er i 2^{on} tom.

COVERBOS

A Ciutat hi havia un manxolet que en mitj del carrer reparava prospectes a tota la gent qui passava.

Original de
D. DANIEL CANO
e inspirada sobre tradi-cions d'Artá

El guarda D. Antoni Clot, per entregat-lo al q.-i acredití esser son amo.

En aquell llogaret se celebrà el dia 16 la popular festa de St. Roc, a la qual hi com-paragué moltissima gent de Artá i Capdepera.

Hi tocà la Banda de Capdepera que dirigeix D. Pere A. Riera. Hi hagué ball el dissapte i el dia, regates, corregudes d'homos, atlots i atlotes, cucanyes etc. Fou molt animada.

El mateix dia a les Plaies de Canyamel hi hagué també molta de gent, i bullíci a voler. Ja es costum de molts anys anar a passar aques-tes festes a la vorera de la mar i el poble se queda casi desert. Van a espasar-s'hi caló.

Hem rebut el darrer n.^o de «Novetla Nova» que publica les «Normes Ortogràfiques del Institut d'Estudis Catalans» i se ven al preu de 10 pts.

La setmana passada tinguem el gust de saludar al Rt. P. Arnau Rigo, T. R. Vice general de la Tercera Orde que resideix habitualment a Roma. Vengué per assistir a les Bodes de plata de l'institució de la Tercera Orde en Mallorca, que se ferà dins poc temps a Lluchmajor.

A Son Servera socca aquesta setmana una sensible desgracia. En es Port Roig s'hi banyaven uns quants jovelets, entre ells n'Agustí Vives Servera de 17 anys. Aquest nedava i se suposa que li pegà un accident perque quedà tapat d'aigua i quant els seus companys s'en a donaren acudiren a auxiliar-lo, pero ja no hi foren a temps; era mort. El jutjat hi anà i practicà les diligències oportunes, foren traslladat el cadaver al cementiri i allà li ferèn l'autopsia.

Sentim aqueixa desgracia.

Es estat nomenat Odontòps de Telegrafos D. Cristófol Llaneras (a) «Manya» natural i veci d'Artá. Ha d'anar a prendre possesori a Palma abans del dia 4 de Setembre. Tot li sia enhorabona.

DE CAPDEPERA

D. Juan Marc ha donat mil pessetes per les obres de l'Església parroquial. Així ja s'han rebusdes unes sis mil pessetes per aquest fi, lo qu'evidrà la ruina d'aquesta Iglesia.

El dia 24 d'aquest més se celebrarà an aquesta vila la festa de St. Bartomeu que anualment celebrem. Vat aquí el programa:

Dia 23 al vespre, solemnes completes a l'Església i revetlla a la plassa major amb música per la banda d'en Pere A. Massanet.

Dia 24, Missa major amb assistència del Ajuntament. Predicarà D. Pere Domènec.

A les 3, corregudes an es Cos, en que ademés dels premis de costum n'hi haurà un de 20 pessetes i un de segon per homos. També per ca-valls un primer de 20 pts. i un segon de 5 i per muls un primer de 10 pts. i un segon de 3.

Al vespre música, i ball.

Al s'en demà festa semblant, manco a les corregudes que no hi haura premis extraordinaris.

Correspondat

ARTANENCIS

A LA LLIBRERIA DE

: Ferrer i Sureda :

S'ADREU A TOTS

CASTA D'ESPRESOS, EN

MOLTA DE ECONOMIA

A Calarriada s'agafà la setmana passada un colom missatger ferit a una ala, el qual se refugià dins una casa d'allà. Du un anell a una cama amb un billetet que diu: «Son las 4 y media de la tarde. Buen tiempo 1918. Hi ha també un número d'orde i una firma inde-cribable.

GRAN COMPRODO A TANENC d'en GUIÉM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN BONS I BARATO

Comestibles de tota casta, llicors, dulces, galletas, etc., etc., a Grandió s'entrega en la casa.

Aquesta casa es l'única depositària dins Artà del **ESTUNAU**

Fixau-vos bé en sa Direcció: **CARRE de PALMA, 3 - ARTA**

S'agencia Bujosa (a) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barato qualsevol encàrrec se li fassa per ciutat i pels altres pobles de Mallorca

Despaig a Artà: Carré de Palma, núm. 3 Despaig a Palma: Estanc d'es Banch de s'Oll

Grandes Almacenes

: Jan José :

de

Vda. Ignacio Riquelme

Sastrería Camisería Mercería Zapatería Pañería
-; Lanería Pañolería Lencería -;
Géneros de punto Sedería, Artículos para Viaje
OBJETOS DE REGALO

Depósito de máquinas parlantes
—:- PATHEFONO —:-

FRESCO FIJO

Bronia, 79, 11. Bo. no. 113 Teléfono, 217

NO COMPREU CAFÉ
que no passeu abans per sa botiga d'en

JAUME CABRER

que'l té bo i fresc

Allà hei trobareu tota casta de
comestibles i a tot preu
ARRIUS, VERDURES, PATATES, etc.
Carré de Jaume Blanes Juan - Antes Puput

CAP BOTIGA
VEN EN MILLOS CONDICIONS QUE SA D'EN

Juan Vicens (a) Jan

Tota casta d'articles, comestibles, galletas, etc.
ES REPRESENTANT DE SA PERFUMERIA

L. GACCIO

TE DEPOSIT DE MAQUINES DE COSIR

PAPHI I AUCONS

Tot tipus d'instruments musicals, Bandurries, Guitarras, etc.

PREUCCIO: ... ALCARIOT, 3

LIBRERIA, PAPALERIA
I CENTRE de SUSCRIPCIONS

DE
Ferrer i Sureda

Aquí trobareu paper de tota casta a la meona i en gros, plats,
llibretes, tints, llibreria, etc. etc.

llibres escolars i religiosos

— A PREU DE CATALEG —

— S'encordenan da tota casta en tota puntualitat

QUATRE CANTONS, 3 ARTA

Ensaimades i Panets

En lloc se troben millós que a la

Panaderia Victoria

BISCUIT NOU

— DE —

Miquel Roig Castell

El sa botiga hei trobareu
sempre pans, panets,
galletas, biscuits,
rollets, i tota casta de pasticceria

TAMBÉ SE SERVEIX A DOMICILI

Netedat, profitat, i economia

DESPAIG Carré de Palma 3 bis. ARTA

GRAN BOTIGA

AMB GENERO DE TOTA CASTA I A TOT PREU;
— CALSAT HI I DE MODA —

A CANA VIVES

CARRÉ DE PARROQUIA, 1

*Miquel
Morey*

Parroquia, 7

- ARTA -

RONDAIES
DE MENORCA

— per —

Andreu Ferrer

Un volum
en 4.º 2 Pessestos
DENOMINADES A LA LIBRERIA DE

FERRER I SUREDA

ARTA

En aquesta administració
podreu encarregar

tota casta de

IMPRESOS

Se serveixen amb prontitud